

A legváltozatosabb típusokban és sokszínűen megelevenített „mákvirág”-figurák Krúdy regényeinek és elbeszéléseinek gyakori és fontos jelentést hordozó szereplői. Lecsúszott, lezüllött egzisztenciák, szélmalomharcot vívó kisnemesek, számalomra méltó panoptikum-figurák, akiknek sem jelenük, sem jövőjük nincs: egyetlen kincsük egy sajátosan idealizált múlt.

Az 1906-ban írt *Andráscsik örököse* még Mikszáthra emlékeztet. Anekdotás légkörében bontakozik ki a mesés örökségről, a rejtélyes és szépséges örökösőről szóló történet. — Az 1913-as *Mákvirágok kertje* Krúdy érett írásművészetének példája, szinte csokorba köti az életből kikopott úri „mákvirágokat”. A *Mit látott Vak Béla szerelmében és bánatban* ezáltal először kerül a magyar olvasók kezébe. 1921-ben jelent meg egy bécsi újság hasábjain, sajnos, a lap megszűnése miatt befejezetlen maradt. Hőse ennek is „mákvirág”-figura, akinek élete értelme a szinte mitizált erotika, ezért kell megvakulnia, s vakon is az élet külö-

nös, dekadens, pán-erotikus „teljességét” keresnie. A győztes ellenforradalom tobzódása idején Krúdy menekül a valóság elől: nyilván ez készítette a különös, helyenkint szinte szürrealisztikus mű megírására, amely mint a polgári dekadencia jelentkezése, irodalomtörténeti szempontból is figyelemre méltó.

Éppen ellentétes hangulatú az 1923-ban írt *Rózsa Sándor*-regény, melynek hőse azonos ugyan Móricz majd két évtizeddel későbbi betyárfejedelmével — mégis merőben más: Krúdy nem növeli Rózsaát forradalmárrá, meghagyja öntudatlan, anarchista lázadónak, aki nemegyszer az alföldi szegénységgel is szembekekerül . . .

Az 1928-ban publikált *Valakit elvisz az ördög* leszámolás azokkal az illúziókkal, melyek a dzsentrí újbóli megerősödésére, erkölcsi, anyagi, politikai fel-emelésére vonatkoztak.

Ez az alig hozzáférhető öt kisregény — megannyi gyöngyszeme az elmúlt félévszázad magyar irodalmának — együtt Krúdy egész pályájának keresztmetszetét adja.